

Melkeproduksjon og Foring fremført på mimrekaffe i Yrjar Heimbygdslag 4.03.2019.

Svein Olav Ulset, Karl Rædergård og Reidar Hernes har sammen mimret, leita på nettsidene til Heimbygdslaget, ringt og spurt andre interesserte og heldig vis har vi fjøskontrollbøker fra Ryggen tilbake til 1926.

Norske Melkeprodusenters Landsforbund Stiftet i 1881, og i 1981 ble 100 årsjubileet feiret 4. juni på Domkirkeodden, Hamar som ett utearrangement der og mange her fra deltok.

I 1973 ble Tine- merket innført som logo for meierisamvirket, og i 2002 ble navnet på organisasjonen endret til Tine Norske Meieriet BA.

Ørland Meieri var et andelsmeieri på Brekstad i Ørland kommune. Det ble opprettet i 1876 under navnet Ørlandets meieriforretning, og kom i drift i 1878. Meieriet produserte fra starten av både melk, smør og fløte, og solgte både til Trondheim og Nordmøre.

Meieriet ble tidlig det største i regionen og i 1905 behandlet det 41 % av melkemengden i Ørland/Bjugn, som på den tiden hadde 7 meierier. Ørland meieriskole ble etablert i 1894 i tilknytning til meieriet, og ble drevet frem til 2002.

Mange av meierskene ble opp gjennom årene gift på gårdene i området her. Dette var med og påvirket melkehygiene og fjøsstellet på gårdene, som igjen ga god melke kvalitet til meieriet og osteproduksjonen som etter hvert ble stor her.

Før meieriet ble etablert fantes et privat meieri i drift på Austråttborgen fra 1873 til 1877. Også Storfosen gods på Storfosna hadde privat gårdsmeieri, her med osteproduksjon. Beian meieri (1897 – 1911) og Uthaug meieri (1894 – 1920) fusjonerte inn i Ørland meieri, og det samme gjorde etter hvert også meieriene i Bjugn; Hellem meieri (1899 – 1963) og Furunes meieri (1898 – 1977).

Da meieriet innstilte driften i 2011 var det det eldste norske meieranlegget, og hadde hatt lokaler på samme sted siden starten. De siste årene drev man bare med hvitostproduksjon.

I 1905 var produksjonsvolumet 1 282 500 kg melk, og i 1930 var produksjonen på 2 600 000 kg.

Produksjon på gårdsnivå

Fra gammelt av besto formidlene til ku av gras på beite om sommeren, høy, halm (hakkels) agn, melasse, nipe, potet, sild, tang, byggmjøl, sildemjøl og senere kufor A og Kufor C.

I min oppvekst var det vanlig å dyrke nepe, bladene ble brukt utover høsten når beitene ble dårligere, og rakk de ikke å fore opp alt, var det noen som stappet ned en runding med staur kledd med salpetersekker på innsiden og la bladene oppi der som silo. (husker den søte og gode lukta).

Noe av nepa ble lagret i ei bu og foret opp først, resten ble lagret ute i «jordkuler». Disse ble laget slik: Vi grov unna molda ca. 15 - 20 cm djupt til begge sider og vel bikkvognbredda ca.

1,5 m brei og 4 -5 m lang. Nepa ble lagt opp som en ranke nesten flat oppe på toppen, så la vi på halm og makket på litt mold, men ikke midt etter på toppen for lufting når det ble fare for nattefrost. Disse måtte passes, ble det skikkelig kalde og vind måtte det makkes på mere mold og tettes på toppen og ved mildvær måtte det åpnes for lufting. Ved mye kulde var det arbeidsomt å hakke hull for å hente nepe. Var vi heldige kunne vi ha nepe helt uti mars, da ble det potetforing. På nyåret på de fleste gårdene startet de fleste med å sortere potetene i kjelleren, raskpotetene var mat til kyr og griser, settpotetene måtte være klare til våren for groing og setting og matpotet.

1958 Fosenhalm A/L ble startet, våtluting av halm (foretaket ble oppløst i 1983)

1960 Bygd siloer og fra høsten starta vi med foring av ensilert gras tilsatt Maursyre.

1964 Sådd Raigras for første gang til beite. (Dette var ei skikkelig nyvinning, godt melkefor).

1965 Foring med kraftfor på beite til høgtytende kyr.

1966 Lagt raigras i silo, ble slått med forhøster og lagt oppå siloen med 1. slått av gras.

1969 Lagt Oljereddik i silo, slått med forhøster og lagt oppå siloen med 1. slått av gras. Denne massen besto av veldig mye vatn, lite tørrstoff, og stor avrenning som havnet nede i fjøsgangen som resulterte i mye vasking og ergrelse. Far (Mikal Hernes) konkluderte med at jeg ikke var heldig med alt som var nytt, men det viste seg at dette var tross alt veldig godt melkefor.

1974 Nytt fjøs, kyrne ute på beite om dagene, inne om nettene med foring av raigras.

1974 Nye plansiloer, 1. slått lagt i begge og 2.slåtten oppå i begge siloene. Dermed tok vi 2. slåtten som lå øverst til ungdyrene og 1.slått som var best kvalitet til kyrne hele inneforings-sesongen og slapp dermed noen forskrifter.

1974 Montert kratforsilo, og ett kraftforslag til kyrne.

1974 Raigras ble slått med forhøster og foret direkte til kyrne nesten til jul enkelte år.

1980 Civasto grønne nepe, selve nepa var lita og dårlig forkvalitet mens bladene var godt for. Denne ga store avlinger og var fint tilskuddsfor langt utover høsten, den ble revet opp med roten og foret hele.

1981 Planta kålrot til vinterfor. Vi kjøpte ferdig ,sådde brett som vi satte i drivbenk eller drivhus, plantet med plantemaskin. Dette var det mye arbeid med her på gården ettersom vi har sandholdig jord med høg PH og mye åkersennep som det ikke nyttet å sprøyte mot.

1982 Bygd kålrotlager, og lagret ute i tillegg.

1982 Amonikkbehandling av små halmballer i stakk.

1993 Krossing av korn, kornet ble valset (klemt) og tilsatt melasse.

1997 Ammoniakkbehandling av halm i rundball.

1999 Raigras i rundball til å spe på som vinterfor.

2000 Siste året med kålrot og avlingsrekord med ca. 170 tonn, men dette ble det for mye arbeid med i forhold til å fore med raigras hele året.

2001 Siste året med crossing av korn, vanskelig å bruke over 1 – 2 fe. Om dagen til kyrne.

2003 Siste året med grønnfornepe, enklere med raigras.

2010 Nytt fjøs med nytt foringsanlegg, datastyrt og automatisk oppstart 4. hver time, kraftforautomat og kraftfor i melkeroboten. Kyrne har en databrikke på halsen for å bli gjenkjent både i roboten og kraftforstasjonene. I tillegg er det montert en antenne i fjøset som er koblet til datamaskin på kontoret, her er det bare å lese av alt kyrne foretar seg.

2010 Raigrasarealet økt så kyrne får hver dag hele året.

2012 Bygg og erter som dekkvekst i gjenlegg, høstes og ensileres i rundball.

2016 Hvete som dekkvekst i gjenlegg, høstes når kornet er gulmodent og ensileres i rundball.

2017 Satt inn formikser i foringsanlegget som blander og kutter opp foret slik at foret går raskere gjennom fordøyelsen hos kyrne som da tar opp mere grovfor, og med god kvalitet på grovforet trenger de mindre kraftfor.

Oversikt over utviklingen i melkeytelse her på gården.

1926 12 kyr 2 397 kg melk pr år 12,9 kg høyeste dagsytelse i året.

1936 16 kyr 2 531 kg « 13,- kg «

1946 17 kyr 3 058 kg « 23,3 kg «

1956 16 kyr 3 681 kg « 24,- kg «

1966 12 kyr 6 613 kg « 35,5 kg « (5stk over 35 kg).

1976 24 kyr 6 050 kg « 36,2 kg «

1986 26 kyr 7 150 kg « 43,2 kg «

1996 28 kyr 7 097 kg « 42,8 kg «

2006 36 kyr 7 783 kg « 44,1 kg «

2011 73 kyr 7 829 kg 31 kg kraftfor pr. 100 kg melk

2013 73 kyr 8 711 kg 28 kg «

2015 72 kyr 9 746 kg 29 kg «

2017 72 kyr 10 400 kg 25 kg «

2018 70 kyr 10 436 kg 24 kg «

Sykdommer og smitte.

Sykdommer ble ikke registrert i husdyrkontrollen før i rundt 1970 da vi fikk helsekort til alle kyr så her må vi stole på husken. Ketose eller matleiheit som vi sa, mastitt eller jurbetennelse og melkefeber ble mere vanlige etter hvert som melkeytelsen økte. Forfangenhet (betennelse i føttene) var også noe nytt spesielt utover våren når kyrne sto inne.

Etter hvert som forskning, erfaring og løsdriftsfjøs er mange av disse sykdommene kraftig redusert.

Smitte er det blitt mere fokusert på de siste årene, folk reiser mere og besetningene er større. Det jeg husker har det av og til oppstått mage -faranger og disse har hvert veldig smittsomme. Nå er det en del besetninger som sliter med virus sykdommer. Her i Norge har vi heldig vis lite smittsomme sykdommer takket være en god og streng helsetjeneste.

Alle fjøs skal ha godkjent smittesluse.

Reidar Hernes